

Sprekend Humanisme

Uitwerking van het interview met:

Webern Koopmans (24-03-1943-)

Datum : 12 maart 2007

Lokatie : onbekend

Onderwerp(en) : humanisme, humanistisch vormingsonderwijs (HVO), onderwijs, levensbeschouwing, politiek, Algemeen Pedagogisch Studiecentrum (APS)

Duur interview : 65:04 (min/sec)

Naam / functie interviewer(s) : Bert Gasenbeek, directeur Humanistisch Historisch Centrum en Pieter Edelman, medewerker HHC

Kader/context : Dit interview is gehouden door het Humanistisch Archief /Humanistisch Historisch Centrum in het kader/de context van

Niveau van uitwerking : Indicatief (globaal. Tijd/onderwerp + kernzin(nen) en evt. opmerking)

Drager : Gedigitaliseerde opname van een geluidscassetteband WAV bestand **WAV- 196 B**

Datum uitwerking :

Uitgewerkt door : Hanneke Hoogakker

Respondent : Wieberen Rink W. R, (Wieberen) (24-03-1943) heeft vanaf 1970 gedurende ongeveer 30 jaar lang een belangrijke rol gespeeld bij het Humanistisch Vormingsonderwijs HVO.

In een serie interviews vertelt hij over zijn leven en zijn werk en zijn inzet voor het HVO.

Koopmans werd op 24 maart 1943 geboren te Heerenveen. Na de gemeentelijke Mulo A te Akkrum (1955 – 1959) en de Rijkskweekschool te Heerenveen (1959 – 1964) (volledig bevoegd onderwijzer) was hij van 1965 – 1969 plaatsvervangend hoofd van de openbare lagere school te Weesp. In die periode werd hij Junior Adviseur opbouw Tropenmuseum te Amsterdam en lid van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs in het lager onderwijs.

Van 1970 tot 1974 was hij Plaatsvervangend hoofd van de algemeen bijzondere lagere school te Bergen (NH). Van 1970-1977 volgde hij op het Humanistisch Opleidingsinstituut een opleiding voor geestelijk werk. Hij werd lid van de landelijke werkgroep Humanistisch Vormingsonderwijs in de lagere school en lid van het bestuur van het Humanistisch Opleidingsinstituut.

Van 1974 – 1979 was Koopmans als opbouwerker gedetacheerd bij het Centrum Humanistische Vorming. Daarnaast was hij als hoofd van dienst van het Hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond verantwoordelijk voor overleg met het lokale bevoegd gezag / lokale gemeente besturen en Rijksoverheid en voor opbouw van het werkveld HVO-lager onderwijs (opleiding , begeleiding / na- en bijscholing materiaal ontwikkeling) . Tevens was hij bestuurslid van het Humanistisch Opleidingsinstituut en Secretaris van de Studiecommissie Samenwerkingsschool (Cie. Algemene School).

Van 1980 – 1999 was Koopmans bestuurslid van het landelijk bestuur Stichting Beheer HVO. Als zodanig coördineerde hij de acquisitie- activiteiten door plaatselijke en regionale werkgroepen HVO en was hij verantwoordelijk voor het instellen van beroep en bezwaar tegen besluiten van gemeentebesturen en de Rijksoverheid.

Daarnaast was hij van 1980 – 1999 tevens directeur Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs (Pedagogisch Studiecentrum HVO).

Van 1978 -1998 was hij namens het HVO bestuurslid van de onderwijskoepels Contactcentrum Bevordering Openbaar Onderwijs en de Nederlandse Algemeen Bijzondere Schoolraad (een samenwerking van bestuur, vakbonds- en ouderorganisaties).

Wieberen Koopmans is namens het HVO bestuurslid geweest van twee onderwijskoepels en de Commissie Algemene School, later de Studiecommissie Samenwerkingsschool die tot ongeveer de tachtiger jaren een samenwerkingsverband was tussen vrijzinnige protestanten, katholieken en humanisten.

In 2013 wist HVO veteraan Koopmans samen met het HHC en het Utrechts Archief een plan van staatssecretaris Sander Dekker (VVD) om te bezuinigen op het levensbeschouwelijk onderwijs op openbare basisscholen tegen te houden. Staatssecretaris Dekker wilde een eind maken aan de bekostiging van deze vorm van onderwijs. Voor de Stichting Humanistisch Vormingsonderwijs (HVO) zou dat bijzonder zuur - zo niet rampzalig - zijn geweest aangezien een paar jaar daarvoor de zwaarbevochten structurele bekostiging van haar onderwijs door de toenmalige regering was gehonoreerd.

Koopmans, het HHC en het Utrechts Archief hebben onmiddellijk de handen ineen geslagen teneinde HVO directeur Nico Stuij van voldoende inhoudelijke munitie te voorzien voor diens vlammend protest. Op vrijdag 5 juli 2013 stemde de Tweede Kamer de bezuiniging van staatssecretaris Sander Dekker op het levensbeschouwelijk onderwijs op openbare basisscholen met een grote meerderheid weg. Daarmee was het schrappen van het HVO onderwijs van de baan.

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
00:00	Inleiding bij het 5 ^e interview (bandjes 196-B en 196-C)	De interviewer geeft een korte opsomming van de onderwerpen, die aan de orde komen. Door de chronologische opzet van de vorige interviews zijn sommige onderwerpen misschien te fragmentarisch behandeld. Het doel van dit interview is dan ook om de losse eindjes met elkaar te verbinden. Dit laatste interview kent twee hoofdlijnen: de evaluatie van de onderwijskundige ontwikkeling en de evaluatie van de onderwijs-juridische en beleidsmatige ontwikkeling.
02:37	Opzet van het interview	Respondent wil eerst een verbinding leggen vanuit de juridische en beleidsmatige ontwikkeling en pas daarna de onderwijskundige ontwikkeling bespreken. Hij wil ook een derde aandachtspunt toevoegen over ontwikkelingen in de samenleving op het gebied van godsdienst, levensovertuiging en onderwijs. De interviewer stelt voor om de onderwerpen van de laatste 9 jaar af te ronden en eventueel aan het einde nog niet besproken onderwerpen te behandelen.
05:24	De juridische en beleidsmatige ontwikkeling	Respondent heeft hierbij drie aandachtspunten: vrijheid van onderwijs, aanbod en bekostiging en meten van de kwaliteit.
05:38	Vrijheid van onderwijs	Respondent: het recht op HVO had te maken met de grondrechtendiscussie. De stichting HVO (later PSCHVO) maakte een verbinding tussen artikel 23 (openbaar en privaat (of bijzonder) onderwijs) en artikel 6 (vrijheid van godsdienst of levensovertuiging) van de grondwet. De stichting HVO koos niet voor het stichten van een humanistische school, omdat dat verdere verzuiling zou betekenen. Respondent: wij hebben artikel 6 individueel vertaald: ouders in openbare scholen kunnen kiezen voor godsdienstonderwijs of HVO. Dit is in de wet gekomen.
09:33	HVO op openbare scholen	Respondent: daar zaten een ideologisch en een pedagogisch concept achter. Binnen het traditionele denken van de verzuiling

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		<p>was het pedagogische klimaat doordeesemd van de levensfilosofie die daar achter zat.</p> <p>De humanistische levensovertuiging, echter, die zich bezighoudt met de innerlijke en uiterlijke wereld, hoort niet in een gesloten systeem, maar in een publieke school.</p> <p>Respondent: voor kinderen is het contact met anderen in de samenleving belangrijk bij het ontwikkelen van een oriëntatie op het leven. Dat laatste is binnen het juridische kader in de openbare school georganiseerd.</p>
11:36	Samenwerkingsschool	<p>Respondent: er bestonden verschillende soorten onderwijs: confessionele scholen en openbaar onderwijs, waar ook het vak godsdienstonderwijs gegeven werd.</p> <p>De leden van de commissie Algemene School, later Samenwerkingsschool, pleitten voor de samenwerkingsschool, waarin tussen alle godsdiensten zou worden samengewerkt. Zij probeerden een synthese te maken tussen de publiekrechtelijke en de privaatrechtelijke bestuursvormen.</p> <p>Daarvoor zou het specifieke godsdienstonderwijs moeten verdwijnen en vervangen worden door het vak Kennis geestelijke stromingen, waarbinnen ook het humanisme zou vallen. Dit idee heeft het niet gehaald in de Tweede Kamer.</p> <p>Het HV zat op twee lijnen: samenwerkingsschool en keuzevrijheid van ouders binnen de publieke school.</p>
15:42	De strijd voor de wettelijke basis voor HVO in het openbare onderwijs	<p>In de Onderwijswet 1920 (-1985) was geregeld dat kerkelijke organisaties godsdienstonderwijs konden geven op openbare scholen. Ouders konden ontheffing vragen voor dit godsdienstonderwijs.</p> <p>Via de strijd voor erkenning van humanistisch geestelijke verzorging bij defensie is humanisme als levensovertuiging in de (onderwijs)wet gekomen.</p> <p>De vrije keuze werd echter belemmerd doordat voor HVO toestemming van de school nodig was. Respondent: de stichting HVO heeft juist door het hele land gelobbyd voor het keuzerecht van de ouders.</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		<p>Het resultaat hiervan was dat de openbare scholen ieder schooljaar de ouders lieten kiezen voor godsdienstonderwijs of HVO.</p> <p>Respondent vindt het een goede zaak dat hierdoor ieder jaar op de scholen een discussie plaatsvond over HVO.</p> <p>HVO-docenten werden getraind om bijvoorbeeld op ouderavonden uitleg te geven over HVO.</p>
21:29	De huidige situatie betreffende HVO (2007)	<p>De aandacht is verlegd naar het voortgezet onderwijs.</p> <p>Het PSCHVO geeft nu prioriteit aan het ontwikkelen van HVO-levensbeschouwing. Dit komt volgens respondent overeen met het vak Kennis geestelijk leven. Hij vindt dit een teruggang naar de jaren '50.</p> <p>Respondent ziet een relatie met de bekostiging van het HVO door de gemeenten.</p> <p>Gemeenten dreigden vaak te bezuinigen op HVO. In het verleden hebben HVO-vrijwilligers zich succesvol ingezet voor het behoud van HVO op openbare scholen.</p> <p>Doordat er echter geen vrijwilligers meer zijn, kunnen gemeenten hun bezuinigen doorzetten. Het PSCHVO is, als louter scholingsinstituut, een langdurig project binnen het APS geworden.</p> <p>De stichting Beheer HVO bestaat niet meer; het is nu een landelijke vereniging van docenten. Het PSCHVO besteedt geen aandacht aan het verdwijnen van HVO op openbare scholen.</p>
27:55	De opleiding tot HVO-gevende	<p>De opleiding is verschoven naar het voortgezet onderwijs.</p> <p>De instroom in het primair onderwijs is minimaal. De doorstroom van HVO-leraren naar een andere baan is groot.</p> <p>Respondent meent, dat in het voortgezet onderwijs zowel de naam als de inhoud van HVO veranderd zijn. Het is veranderd van onderwijs naar educatie.</p> <p>Hiermee is de levensbeschouwelijke reflexie losgelaten. Het is geen HVO meer.</p> <p>Respondent: in het primair onderwijs wordt HVO nog op de "oude manier" gegeven. Daar is de inhoud waarschijnlijk niet veranderd.</p> <p>HVO-docenten geven levensbeschouwing op katholieke scholen, omdat daarvoor geen RK-</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		docenten zijn. Respondent vreest wel dat de bisschop deze regeling ieder moment kan verbieden.
33:38	De juridische strijd om de bekostiging van HVO door de gemeenten	<p>De interviewer resumeert de regelingen voor de bekostiging van HVO, door zowel het Rijk als de gemeenten.</p> <p>Respondent benadrukt het belang van de jurisprudentie, die het PSCHVO opgebouwd heeft bij de Raad van State, inzake de bekostiging van HVO door de gemeenten.</p> <p>De gemeente Zoetermeer wilde alleen godsdienstonderwijs bekostigen, maar geen HVO. Het PSCHVO procedeerde hiertegen tot aan de Raad van State (1979). Deze gaf het PSCHVO gelijk .</p> <p>De gemeente Haarlem vond het niet nodig om HVO te bekostigen, omdat het al het vak Geestelijke Stromingen - gegeven door godsdienstdocenten – bekostigde. De gemeente vond dit vak gelijk aan HVO. De RvS stelde in zijn arrest van 1981, dat het vak Geestelijke Stromingen niet gelijk was aan HVO en dat de gemeente dus beide moest bekostigen. De RvS baseerde zich hierbij op art. 1 en art. 6 (vrijheid van keuze) van de Grondwet. Dit was de eerste uitspraak van de RvS op basis van de Grondwet. De gemeente Putten wilde geen HVO bekostigen. De RvS bepaalde echter, dat indien een gemeente godsdienstonderwijs bekostigde, zij ook HVO moest betalen; of geen van beide. De gemeente Enschede besloot HVO af te schaffen. De RvS bepaalde dat de gemeente dat beter moest motiveren.</p>
39:17	De bekostiging van het lager-basis- en primair onderwijs	<p>Respondent refereert aan de juridische veranderingen in de bekostiging van het lager-basis- en primair onderwijs en de gevolgen hiervan voor de bekostiging van HVO</p> <p>Zo wilde de gemeente Valkenswaard geen HVO bekostigen, omdat zij dit dan door zou moeten berekenen naar het bijzonder onderwijs.</p> <p>De RvS stelde echter dat de kosten voor HVO en godsdienstonderwijs geen financiële middelen van de scholen zijn, maar van de zendende organisaties.</p> <p>De gemeente Dronten wilde het HVO en het</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
		<p>godsdienstonderwijs anders gaan bekostigen. Het PSCHVO heeft een beroep hiertegen bij de RvS gewonnen. HVO kan niet gefinancierd worden uit de lump-sum financiering van de school.</p>
43:11	De huidige stand van zaken	<p>Respondent ziet dat, m.n. onder invloed van de islam, godsdienst en levensovertuiging weer op de politieke agenda gekomen zijn.</p> <p>Hij schetst de gang van zaken, die leidde tot de motie van Jan de Vries c.s. (2006), waarin o.a. gevraagd wordt om godsdienstonderwijs en HVO op basisscholen door het Rijk te laten bekostigen.</p> <p>Door de veranderde bekostigingssystemen voor het basisonderwijs vielen de gemeentelijke subsidies voor het godsdienstonderwijs en HVO weg en dreigde dit onderwijs te verdwijnen. Tegelijkertijd speelde in het Parlement nieuwe wetgeving t.a.v. de beroepskwaliteiten van leraren en de bekostiging daarvan.</p> <p>De Tweede Kamer nam een voorstel aan om alle beroepen in het onderwijs (dus ook leraren godsdienstonderwijs en HVO) te verenigen, zowel voor het openbaar als het bijzonder onderwijs.</p> <p>Het CIO (contactorgaan kerken en overheid) heeft een brief gestuurd aan het Kabinet, waarin gesteld werd dat het Rijk de bekostiging van de docenten godsdienst en HVO op zich moest nemen.</p> <p>De besturenraad van het protestants-christelijk onderwijs heeft het voorstel van het CIO overgenomen.</p> <p>Minister van Onderwijs heeft de RvS, en later de Onderwijsraad, om advies gevraagd; die laatste was positief.</p>

Teller: minuut/sec	Index/onderwerp:	Opmerkingen:
50:16	Bekostiging van de stichting HVO (later PSCHVO)	<p>Het verkrijgen van Rijkssubsidie was tot circa 1989 vrij eenvoudig voor de stichting HVO (zie o.a. interview 194 A).</p> <p>Hierin kwam verandering toen de (tijdelijke) Wet op de onderwijsverzorging geëvalueerd werd. Ook moest de overheid bezuinigen.</p> <p>In de nieuwe procedure moest het PSCHVO vrij uitvoerige jaarverslagen en beleidsplannen indienen.</p> <p>Deze stukken werden ieder jaar in augustus met respondent op het Ministerie besproken, waarna het Ministerie een bekostigingsbrief stuurde.</p> <p>Respondent zegt de nieuwe procedure een goede zaak te vinden.</p> <p>Hij citeert enkele positieve opmerkingen uit de bekostigingsbrieven.</p>
55:46	Samenwerking van het PSCHVO met APS (Algemeen Pedagogisch Studiecentrum)	<p>Volgens respondent is het PSCHVO uit financiële overwegingen (als langlopend project) naar het APS overgegaan.</p> <p>In de goedkeuringsbrief uit 1998 van het Ministerie stond een positieve beoordeling van de voorgaande 10 jaar beleid van het PSCHVO. In dezelfde brief zei het Ministerie ook verbaasd te zijn over de reorganisatie binnen het PSCHVO en de plannen tot samenwerking met het APS. Respondent geeft aan dat er verschillende belangen speelden bij de medewerkers van het PSCHVO.</p> <p>Tevens was het het PSCHVO niet gelukt om structurele bekostiging te krijgen voor HVO in het vervolgonderwijs. Ook wilde het PSCHVO zijn doelstellingen verbreden.</p> <p>Dat alles zou wel kunnen onder de vleugels van het APS.</p> <p>Respondent zegt dat hij deze constructie niet zag zitten, maar dat de projectleider HVO (die al bij het APS werkte) er zelf belang bij had dat zijn project gecontinueerd werd.</p> <p>Het PSCHVO had andere doelstellingen dan respondent (directeur van het PSCHVO), die in 1997(?) op non actief gesteld werd.</p>
65:01		<p>Einde bandje.</p> <p>Het interview gaat verder op bandje 196-C.</p>

Sprekend Humanisme

Interview/Lezing/Forumdiscussie/Radioprogramma-jaar/datum-met-Naam over ONDERWERP